

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Васильцюна Івана Івановича “Кримінальна відповідальність за воєнні злочини: порівняльно-правовий аналіз”, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність обраної теми дослідження.

Актуальність обраної теми дисертації зумовлена комплексом об'єктивних чинників, що мають фундаментальне теоретичне та прикладне значення в умовах сучасної архітектури національної безпеки України. Перехід збройної агресії російської федерації від гібридних форм війни до повномасштабного вторгнення актуалізував необхідність системного переосмислення механізмів захисту національного суверенітету та міжнародного правопорядку.

Особливої уваги науковий пошук набуває в контексті масштабного та системного вчинення воєнних злочинів на території України та порушенням норм міжнародного гуманітарного права. Наявна правозастосовна практика демонструє нагальну потребу в усуненні концептуальних прогалин щодо кваліфікації воєнних злочинів в Україні та притягнення винних до кримінальної відповідальності за їх вчинення.

Зазначене зумовлює потребу у здійсненні всебічного науково-правового аналізу відповідних норм права та формуванні комплексних, системно узгоджених рекомендацій, спрямованих на вдосконалення національного законодавства України у сфері кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів.

Воєнні злочини становлять предмет підвищеної уваги у зв'язку з їх значною суспільною небезпекою та недостатньою ефективністю механізмів кримінального переслідування. Збройні конфлікти а також їх довгострокові наслідки, традиційно викликають серйозне занепокоєння міжнародної спільноти. В умовах збройних конфліктів воєнні злочини набувають системного характеру, поширюються у латентних формах та характеризуються підвищеним ризиком їх приховування.

У зв'язку з цим актуальність дослідження кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів зумовлюється потребою у формуванні нового доктринального підходу до розуміння їх правової природи та специфічних ознак, а також необхідністю виявлення наявних прогалин у механізмах міжнародного кримінального переслідування з метою забезпечення відновлення справедливості в системі міжнародного права.

З огляду на зазначене, обрана тема дисертації Васильцюна Івана Івановича “Кримінальна відповідальність за воєнні злочини: порівняльно-правовий аналіз” є актуальною та відповідає запитам сучасності, а результати

наукових пошуків автора мають наукове і практичне значення для забезпечення обороноздатності держави.

Зв'язок з науковими програмами, планами і темами.

Дисертацію виконано в межах плану наукової і науково-технічної діяльності Національного університету оборони України, науково-дослідної роботи "Правові механізми притягнення російської федерації як суб'єкта міжнародного права та військовослужбовців збройних сил російської федерації до відповідальності за воєнні злочини, вчинені на території України" (шифр "Імплементация", державний обліковий номер 0125U001864).

Визначені в дисертації об'єкт та предмет дослідження відповідають меті і завданням законів України "Про оборону України" від 06.12.1991 № 1932-ХІІ, "Про національну безпеку України" від 21.06.2018 № 2469-VIII, "Про правовий режим воєнного стану" від 12.05.2015 № 389-VIII; узгоджується із пунктами 9 підрозділу 1.10 "Правове забезпечення у сфері національної безпеки та оборони" Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21; відповідає предметному напрямку досліджень "2.13. Право національної безпеки; військове право" Примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень у межах спеціальності 081 "Право", затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2018 № 1477.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту дисертації І. І. Васильцюна та опублікованих наукових праць свідчить про належний рівень наукової обґрунтованості й достовірність результатів, отриманих у процесі проведення дослідження. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є логічно послідовними, методологічно виваженими та повністю корелюють із визначеною метою і поставленими завданнями дослідження.

Отримані результати дослідження забезпечені застосуванням сукупності філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, а також опрацюванням репрезентативної джерельної бази. Дослідження проблематики кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів здійснювалося на основі комплексного підходу, що передбачав використання усталених наукових концепцій, принципів і методів, напрацьованих у відповідній галузі знань.

Здобувачем чітко окреслено проблемне поле дослідження та всебічно розкрито його науковий предмет.

Дисертаційна робота характеризується теоретично виваженою, раціонально побудованою, та логічно цілісною структурою, яка повною мірою відповідає визначеним завданням, об'єкту і предмету дослідження. Основні положення дисертації є внутрішньо узгодженими, системно викладеними у трьох розділах і шести підрозділах та відображають мету і завдання наукового дослідження.

За підсумками проведеного дослідження автором сформульовано комплекс теоретичних і практичних висновків та рекомендацій, спрямованих на вирішення дискусійних аспектів притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів.

Достовірність та новизна висновків і рекомендацій.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертації відображено у 12 тезах наукових доповідей, 5 наукових статтях, з яких 4 статті – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України категорії «Б», одна стаття у співавторстві – у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus за профілем дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження зумовлюється комплексним підходом до аналізу теоретичних і прикладних проблем притягнення до кримінальної відповідальності за воєнні злочини з урахуванням сучасного стану кримінального законодавства України, а також відповідних положень законодавства зарубіжних країн щодо притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів. У дисертаційній роботі обґрунтовано низку нових концептуальних положень, а також сформульовано оригінальні висновки та рекомендації. Аналізуючи наукову новизну основних положень, висновків і рекомендацій, слід констатувати, що дисертант звертається до недостатньо досліджених у науці теоретичних і прикладних проблем, розв'язання яких дало змогу отримати результати, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Автором проаналізовано спільні й відмінні ознаки воєнних злочинів, закріплених у статутах міжнародних військових трибуналів, Римському статуті Міжнародного кримінального суду та кримінальному законодавстві України, на підставі чого визначено їх склад і види покарань, а також окреслено особливості та відмінності у кваліфікації відповідних злочинів. Крім того автором запропоновано періодизацію становлення та розвитку кримінальної відповідальності за воєнні злочини в міжнародному праві, що дало змогу виявити основні закономірності їх еволюції, криміналізації та призначення покарань.

Також, за підсумками здійсненого порівняльно-правового аналізу щодо притягнення до кримінальної відповідальності за воєнні злочини визначено відповідні ключові напрями розвитку кримінального законодавства України. З урахуванням отриманих результатів обґрунтовано пропозиції щодо імплементації в межах реформування Розділу XX Особливої частини Кримінального кодексу України концептуально виваженої моделі кримінальної відповідальності за воєнні злочини.

Окремої уваги заслуговує запропоноване автором дисертації удосконалення дефініції поняття “воєнні злочини” в теорії кримінального права, яке розглядається як грубе або серйозне порушення норм міжнародного гуманітарного права в контексті міжнародного збройного конфлікту і збройного конфлікту неміжнародного характеру, вчинення якого тягне за собою настання індивідуальної (командної) кримінальної відповідальності.

Наукові досягнення підполковника І. І. Васильцюна ґрунтуються на проведеному аналізі сучасних теоретичних поглядів науковців на предмет дослідження, аналізі законів України та міжнародних правових актів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані:

у законотворчій діяльності – під час удосконалення законодавства щодо кримінальної відповідальності за воєнні злочини в Україні;

у науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення наукових проблем кримінально-правової протидії воєнним злочинам в Україні;

у правозастосовній діяльності – для розроблення пропозицій щодо внесення змін до законодавчих актів з питань притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення воєнних злочинів;

в освітньому процесі під час підготовки фахівців у галузі знань 08 “Право”, зокрема під час викладання навчальних дисциплін “Актуальні проблеми міжнародного кримінального права”, “Право збройних конфліктів”.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертація та наукові публікації за темою дисертації виконані І. І. Васильцюном з дотриманням принципів академічної доброчесності: положення дисертації не містять текстових запозичень інших авторів без посилання на відповідні джерела.

Зауваження та рекомендації до дисертації. Незважаючи на те, що дисертація підполковника Васильцюна Івана Івановича виконана на достатньому науковому рівні, а висновки, пропозиції та рекомендації є обґрунтованими, окремі положення мають дискусійний характер, що

потребують уточнення автором. Зокрема:

1. На сторінки 38 дослідження, автором зазначено про небезпеку воєнних злочинів, яка полягає не тільки в завданні або можливості завдання шкоди, а насамперед у “посяганні” на цінності суспільства. Разом з тим, автор роботи не розкриває розуміння ознак та меж “посягання” наголошуючи на динамічний аспект їх спрямованості.

2. Підрозділ 1.2. присвячений дослідженню історико-правових засад формування кримінальної відповідальності за воєнні злочини. Позитивним є те, що автором роботи запропоновано періодизацію етапів формування законодавства щодо кримінальної відповідальності за воєнні злочини. Водночас, дослідником не проаналізований досвід Лігі націй як першої в історії міждержавної організації, створеної для підтримання миру та міжнародної безпеки після Першої світової війни.

3. На сторінці 81 дисертації, автором роботи акцентовано увагу на необхідності вивчення впроваджень положень Римського статуту до кримінального законодавства зарубіжних країн. Разом з тим, автором дослідження в тексті роботи лише констатовано про існуючі правові сім’ї у сучасному світі без розкриття зазначеного питання.

4. Розкриваючи аналіз положень кримінального законодавства зарубіжних країн, які ратифікували Римський статут Міжнародного кримінального суду, автор звернувся за досвідом європейських країн, які за останні 50 років не приймали участь у збройному конфлікті. На наш погляд, доцільно було б звернутись за досвідом тих держав, які успішно (безуспішно) відбили збройну агресію іншої держави, як приклад Грузія.

5. На сторінці 118 автор дисертації розкриває об’єктивну сторону кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 438 КК України до однієї з форм, яких відносить, “інші порушення законів та звичаїв війни”. Але, розглядаючи “інші порушення законів та звичаїв війни” дослідник чомусь не розглядає одну з таких ознак порушення як “напад та знищення установок чи споруд, що містять небезпечні сили, руйнація яких може призвести до втрати контролю над небезпечними руйнівними факторами і спричинити великі втрати серед цивільного населення”.

Наведені зауваження та рекомендації не заперечують отриманої наукової новизни та цінності дослідження, мають дискусійний характер. В цілому робота носить системний і завершений характер.

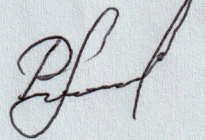
Загальний висновок. Дисертація на тему “Кримінальна відповідальність за воєнні злочини: порівняльно-правовий аналіз”, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право,

відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації” (із змінами внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31 травня 2019 р.), Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”. Автор – Васильцун Іван Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

Доцент кафедри операційного права навчально-наукового інституту воєнної історії, права та соціальних наук
кандидат юридичних наук, доцент
полковник юстиції

02 Березня 2026 року

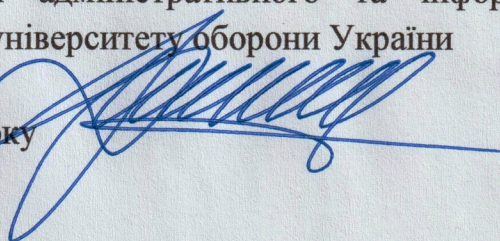

Роман АЛІЄВ

Підпис доцента кафедри операційного права навчально-наукового інституту воєнної історії, права та соціальних наук, кандидата юридичних наук, доцента, полковника юстиції Алієва Романа Вагіфовича засвідчую:

Начальник управління адміністративного та інформаційно-організаційної роботи Національного університету оборони України
полковник

02 Березня 2026 року

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ